
Mediteranska suradnja: položaj novih europskih država

NADA ŠVOB-ĐOKIĆ*

Sažetak

Mediteranska suradnja razmotrena je ovdje u kontekstu stvaranja euromediterranske zone. Europska unija razvija različite oblike suradnje s mediteranskim zemljama ne-članicama, ugovorom o povezivanju (Association Agreements) ili ugovorom o suradnji (Cooperation Agreements).

Nove europske države, nastale raspadom bivših socijalističkih federacija, pokazuju zanimanje za mediteransku suradnju, iako prema njoj imaju različit odnos. Njihov se interes temelji na činjenici da mediteranska suradnja nije standardizirana i da ima slabo razvijene institucionalne okvire. To olakšava povremeno uključivanje i suradnju u skladu s vlastitim interesima. S obzirom na uključivanje i ulogu novih država, autorica razlikuje 2 tipa suradnje: a) autonomnu regionalnu suradnju, koja nije poticajna za nove države (npr. balkanske); b) povremenu, specijaliziranu i disperziranu suradnju, koja može privući zemlje srednje i istočne Europe.

Tisuću je puta isticano da je Mediteran raskrsnica Sjevera i Juga, Istoka i Zapada, kolijevka civilizacija i mjesto razmjene dobara i vrijednosti. Takvo je shvaćanje Mediterana postalo pomalo arhaično. U naše je vrijeme Mediteran više kolijevka kriza, potresa i nesuglasja, nego bilo kakve realne razvojne opcije. Više nego ikad prije, Mediteran se doživljava kao "podijeljeno more", kao poricanje multikulturalizma i mjesto svekolike netolerancije. Moglo bi se reći da u postblokovskom razdoblju Mediteran otvoreno manifestira svoju nerazvijenost i svoj provincijalni karakter. Više se ne taji da je to područje koje trpi posljedice svekolikih razvojnih pomaka u suvremenom svijetu, gubi vlastiti identitet i nije u stanju stvoriti i plasirati neku integralnu razvojnu perspektivu. Mediteran se guši u vlastitim prošlostima što se reproduciraju kao nerazvijenost, društvena zapuštenost, kao krize identiteta, razvojne krize i isključivanje iz globalnih integracija.

Međutim, Mediteran je najneposrednija europska provincija i to Europa ne može zanijekati. Stoga Mediteran uživa tretman područja od posebnog interesa, za koje se formuliraju posebne politike i razrađuju posebne strategije. Mediteran se, naime, ne da jednoznačno integrirati, ali to ne znači da se ne da ni selektivno integrirati. Pitanja selektivne integracije otvaraju se s problemom priznavanja autentičnih razvojnih kretanja i

*Nada Švob-Đokić, znanstveni savjetnik u Institutu za međunarodne odnose u Zagrebu.

pokušaja da se u ukupnoj strategiji globalizacije ipak ostavi nekakav prostor alternativama, ili da se barem zaštite prepoznatljive specifičnosti.¹

Isto to razvojno pitanje značajno je, ako ne i odlučujuće, za sve nove države u Europi, koje su rezultat raspada socijalističkih federacija. Iako je u postsocijalističkim društvima sada potpuno zanemaren svaki pokušaj da se o alternativnim varijantama razvoja barem razmišlja, status različitosti i specifičnosti strogo je poštovan i vrlo jasno naglašen već i činjenicom da niti jedna od postsocijalističkih država nije stvarno integrirana u Europsku uniju. Specifičnost njihovih razvojnih problema izlika je za njihovu isključenost iz Europske unije i za njihovu marginalizaciju u procesu europskih integracija. One su zasad dio europske provincije i dio europskih problema.

Europska unija, svjesna raznolikosti vlastite provincije, problem uređenja svoga najneposrednijeg okruženja nastoji diverzificirati i stupnjevati. Politika suradnje sa srednjoeuropskim i istočnoeuropskim državama formulira se kao Strategija pripreme pristupa (Pre-accession Strategy), a politika suradnje s mediteranskim zemljama nečlanicama kao Euro-mediteransko partnerstvo (Euro-Mediterranean Partnership).² Strategija pripreme pristupa funkcionira na načelu koncentričnih krugova: putem “strukturiranog multilateralnog dijaloga” procjenjuje se koje su zemlje dalje ili bliže priključivanju Europskoj uniji, te što se od njih očekuje kako bi popravile svoje mjesto na ljestvici mogućih članova integracije. Sporazumima se formalizira status zemalja koje se žele uključiti u EU i strategija pripreme pristupa primjenjuje se na tzv. pridružene zemlje (associated countries).³

U okvirima euro-mediteranske suradnje odnosi EU s mediteranskim zemljama nečlanicama regulirani su ugovorima o povezivanju (Association Agreements) s Turskom, Maltom i Ciprom (koji očekuju brzu promjenu svoga statusa nabolje) i ugovorima o suradnji s ostalim mediteranskim zemljama (sjeverna Afrika i Bliski istok).

Balkanske zemlje nečlanice tretiraju se različito. Neke među njima bliže su mediteranskom modusu (npr. Albanija, koja je sklopila ugovor o

¹U tom se smislu može govoriti o “mediteranskom konceptu razvoja”, dakle razvoja koji bi se trebao temeljiti na prepoznatljivim specifičnostima regije: mediteranskom moru i priobalju (poljoprivreda, turizam, itd.); mediteranskom kulturnom naslijeđu (“kolijevka civilizacija”, autentični urbani razvoj, itd.) i drugim obilježjima. Vidi npr. *Mediteranski koncept razvojne strategije Hrvatske*, Ekonomski fakultet Split, Radovi, God. IV, br. 11/1994., str. 1-591.

²Vidi: Vrabetić, Marta, “European Union and its Neighbors in the East and the South”, *Euroscope Reports*, Zagreb, No. 1/1995., str. 1-8.

³Poljska i Mađarska (europski sporazumi na snazi od 1. 2. 1994.); Češka Republika, Slovačka, Rumunjska, Bugarska (europski sporazumi na snazi od 1. 2. 1995.); Estonija, Latvija, Litva (europski sporazumi od 12. 6. 1995.); Slovenija (sporazum u pripremi).

suradnji), a neke srednjoeuropskom (npr. Bugarska, koja ima sporazum o pridruženom članstvu). Za zemlje bivše Jugoslavije ugovor iz 1980. je suspendiran, a odnosi se uređuju bilateralno.

Strategija pripreme pristupa i Strategija euro-mediteranskog partnerstva odvijaju se usporedo (što je posebno naglašeno u prosincu 1994. na sastanku Europskog vijeća u Essenu), iako odnos zemalja članica EU prema ovim dvjema vrstama suradnje nije ujednačen. Njemačka i sjevernoeuropske zemlje-članice više su zainteresirane za bolju i produktivniju suradnju sa srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, a Francuska i Španjolska posebno, te ostale južnoeuropske zemlje članice za suradnju s mediteranskim zemljama, posebno iz sjeverne Afrike i s Bliskog istoka. Kontroverze oko prioriteta najjasnije se ogledaju u budžetu. Povećanje sredstava za suradnju i pomoć stalno je i za srednju/istočnu Europu, i za mediteranske zemlje. U razdoblju od 1995. do 1999. EU namjenjuje srednjoj/istočnoj Europi 6.693 milijuna ECU-a, a mediteranskim zemljama nečlanicama 4.685 milijuna.⁴ Međutim, povezanost ovih dviju grupa zemalja s EU ipak nije ista. Oko 40% izvoza mediteranskih zemalja odlazi u zemlje EU, dok je taj postotak za zemlje istočne i srednje Europe 26%. Izravne investicije iz zemalja EU u mediteranske zemlje dosežu oko 750.000 milijuna ECU-a, a u zemlje srednje i istočne Europe oko 1,500.000, dakle dvostruko⁵

Strategija pripreme pristupa i Strategija euro-mediteranske suradnje imaju isti zajednički cilj: osigurati ekonomski prosperitet i političku stabilnost u području Mediterana, crnomorskog bazena i srednje i istočne Europe. Njihova je evolucija ipak različita: dok se u slučaju srednje i istočne Europe u osnovi uvijek radi o širenju same Europske unije, odnosno integriranju zemalja ovoga područja, u slučaju Mediterana radi se o ambicioznom projektu formiranja euromediteranskog ekonomskog područja koje bi obuhvatilo četrdesetak zemalja s oko 800 milijuna stanovnika i kao posebna ekonomska zona počelo funkcionirati oko 2010. godine. Mediteran i crnomorski bazen tako eksplicitno postaju uređena i razvojno prilagođena periferna europska zona, a problem širenja razvijenog središta Europe rješava se neposredno bilateralnim povezivanjem srednjoeuropskih i istočnoeuropskih zemalja s EU. Jaka razvojna ovisnost između dviju strategija suradnje postaje vrlo očita: jedino uspješno integrirana Europa (Strategija pripreme pristupa) može dobro organizirati svoje okruženje, odnosno svoju provincijsku zonu (euromediteranska suradnja). Također treba voditi računa o činjenici da tako definirana europska provincija seže duboko u Aziju i Afriku, te da se možda u jednoj dalekoj perspektivi radi o stvarnom razgraničenju atlantske i pacifičke zone u Aziji, odnosno o reinterpretaciji odnosa Sjever/Jug u Africi.

⁴*Together in Europe*, No. 72, 1. lipnja 1995., str. 8.

⁵Solana, Javier, "We need a Euro-Mediterranean partnership for the 21st century", Opening address, Conference "Mediterranean Partnerships", Madrid, 5.-6., listopada 1995.

Poseban poticaj euro-mediteranska suradnja dobiva konferencijom u Barceloni, 27.-28. 11. 1995. Deklaracija iz Barcelone osnovni je okvir suradnje do 2010. godine, odnosno do stvaranja mediteranske zone slobodne trgovine. Ona poziva na stalni politički dijalog mediteranskih zemalja i zemalja članica EU, veću ekonomsku pomoć mediteranskim zemljama, suradnju u kontroli migracija, kriminala i droga, i kao cilj postavlja formiranje zone slobodne trgovine do 2010. godine.⁶ Osnovnu podršku stvaranju takve zone predstavljat će smanjivanje trgovinskih barijera i povećanje privatnih investicija. Promoviran je ambiciozni program suradnje na području energetike, industrije, znanosti, telekomunikacija, turizma i transporta, ali je izbjegnuto pitanje trgovanja poljoprivrednim proizvodima. Usuglašena su i politička pitanja, ponajprije odnos prema arapsko-izraelskom sukobu, terorizmu i nuklearnom naoružanju. Konferencija u Barceloni trebala bi označiti stvaranje “novog Mediterana”. Kao podršku ostvarenju toga cilja 15 zemalja članica EU ponudilo je ulaganje oko 6 milijardi US dolara u narednih pet godina, pretežno u infrastrukturne projekte, te poboljšanje i širenje obrazovanja.

Stručnjaci,⁷ međutim, ističu da je europski prijedlog programa suradnje jako usmjeren sektorski, pa tako globalni zahvat kakav je stvaranje zone slobodne trgovine ostaje neizvjestan. Europa ne nastoji restrukturirati današnji Mediteran, već se naprosto nastoji prilagoditi imperativima globalizacije, i u tom kontekstu što je moguće efikasnije rješavati probleme odnosa s mediteranskim zemljama. Činjenica da pregovori o poljoprivrednim proizvodima ne dolaze u obzir niti u jednom prijedlogu suradnje, to najbolje ilustrira. Shvaćanje euromediteranske suradnje kao “stepenice prema međunarodnim regionalnim sporazumima”⁸ također pokazuje da su ideje te suradnje na tragu globalizacije, prije nego stvarne regionalizacije suradnje na Mediteranu.

Međuvladina konferencija EU u Torinu, u ožujku 1996., to još jednom dokazuje. Dvostruke razine odlučivanja, nacionalna i europska, u otvorenom su sukobu, ne samo oko rješavanja problema izvoza britanske govodine (“kravlje ludilo”) nego i u odnosu prema mediteranskoj suradnji: Britanija nastoji zaustaviti ukupan mediteranski program suradnje inzistirajući na pokretanju pitanja ljudskih prava u mediteranskim zemljama, a Grčka blokira pomoć Turskoj pozivajući se na teritorijalne razmirice između ove dvije države.⁹ Na taj je način u roku od oko četiri mjeseca EU promovirala jedan ambiciozni program mediteranske suradnje (Barcelona) i privre-

⁶*International Herald Tribune*, 29. studenoga 1995., str. 5.

⁷Vidi: Kébabdjian, Gérard, “La Méditerranée, horizon naturel de l’Europe”, *Monde diplomatique*, studeni 1995., str. 14-15.

⁸El-Erian, Mohamed A., “Trade and Cooperation”, *Mediterranean Partnerships*, PMI, Bruxelles, 1995., str. 34.

⁹Vidi: *International Herald Tribune*, 29. ožujka 1996., str. 1-10.

meno ga zaustavila (Torino). U ulozi ključnog mediteranskog hegemonu EU pokazuje da sama stvara oscilacije koje teško mogu podržati stabiliziranje i svekoliko smirivanje stanja na Mediteranu.

Ostaje otvoreno pitanje može li EU imati konzistentnu i ujednačenu politiku suradnje prema tako fragmentiranom i raznolikom području kakvo je Mediteran? Odgovor je zasad negativan. Europa koja još uvijek nema zajedničku vanjsku politiku, niti zajedničku politiku sigurnosti, očito ne može uspješno realizirati ekonomsku i druge vrste suradnje s mediteranskim, te srednjoeuropskim i istočnjoeuropskim zemljama. To najočiglednije potvrđuje činjenica da Europa dosad nije bila efikasna u rješavanju bilo koje mediteranske krize. Sve su takve krize, po duljini trajanja i karakteru, prerasle u globalni problem. Ovoga se časa po aktualnosti nameću posebno bliskooistočna, balkanska i alžirska kriza, dok su neke druge, npr. ciparska i uopće odnosi Grčke i Turske, zatim moguća libijska (odnosi magrebskih zemalja) samo u stanju mirovanja, ali daleko od stvarnog rješenja. Eventualni globalni standard pri rješavanju kriza možda mogu nametnuti samo SAD, odnosno NATO, uvijek uz sudjelovanje Europe, ali u jednom neeuropskom viđenju problema i potpuno neeuropskom modusu suradnje.

Položaj novih europskih zemalja u strategijama i praksi mediteranske suradnje valja analizirati, vodeći računa o dominantnom i sveobuhvatnom prisustvu EU na Mediteranu, o djelovanju različitih, već uspostavljenih suradničkih organizacija i o nastojanjima samih mediteranskih zemalja da svoju suradnju organiziraju i promoviraju kao prilog ili protutežu europskim shemama.

Inicijative za suradnju i povezivanje između istočnjoeuropskih i srednjoeuropskih zemalja ne uklapaju se u nastojanja oko poticanja mediteranske suradnje, niti su usmjerene tako da afirmiraju mediteranski karakter nekih od srednjoeuropskih zemalja (npr. Slovenije ili Hrvatske). Povezivanje srednjoeuropskih zemalja ima jaku podršku EU, a temelji se i u nastojanju srednje Europe da obnovi vlastiti identitet, uglavnom afirmacijom zajedničkog povijesnog i kulturnog naslijeđa. Prvi suvremeni projekt srednjoeuropskog povezivanja bila je Pentagonala (kasnije Hexagonala, odnosno Srednjoeuropska inicijativa) koju je Italija pokrenula u uvjerenju da valja premostiti sustavnu podijeljenost zemalja srednje Europe i obnoviti ideje zajedništva na prostoru od Jadrana do Baltika. Nedovoljna preciznost ovog projekta, političke promjene u Italiji i rat na Balkanu dovele su do njegova sloma.¹⁰ Ideje povezivanja i organizirane suradnje srednjoeuropskih zemalja preuzima Višegradska grupa (Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska), formirana, na poticaj Vaclava Havela, u veljači 1991. Zemlje Višegradske grupe uspješno se oslobađaju veza s istočnjoeuropskim zemljama, ponajprije Rusijom, i u prosincu 1991. sklapaju s EU ugovore o pridruženju. Da bi ojačale međusobnu razmjenu osnivaju Centralnoeuropsko udruženje slobod-

¹⁰Vidi: Rupnik, Jacques, "Europe Centrale. Les atouts et les limites de la coopération régionale", *Pouvoirs*, No. 74, 1995., str. 183-189.

ne trgovine / Central European Free Trade Association. CEFTA je za sve srednjoeuropske zemlje izuzetno važna, iako obuhvaća samo oko 10% njihove ukupne vanjskotrgovinske razmjene. Putem ove asocijacije srednjoeuropske zemlje afirmiraju jedan moderan tip unutarregionalne suradnje, koji ih približava globalnim kretanjima u unutarregionalnom povezivanju. U periodu od 1965. do 1990. godine intraregionalna razmjena se u svim regionalnim grupacijama u svijetu kontinuirano povećavala. Nema indikacija da bi se ovaj trend mogao izmijeniti. Regionalno povezivanje stoga je vrlo važan modus suradnje koji svaku zemlju članicu priprema za globalno uključivanje u svjetski razvoj i razmjenu. Drugi je problem odnos EU prema već uspostavljenim asocijacijama: usprkos podršci Višegradskoj grupi, EU ohrabruje bilateralno pregovaranje i podržava “strategiju bilateralizma” u odnosu prema zemljama srednje Europe.

U svakom slučaju, srednjoeuropske i istočnoeuropske zemlje iznalaze neke moduse međusobne suradnje koji im mogu pomoći u stabilizaciji i razvoju. Međutim, u slučaju mediteranskih zemalja, ideje unutarmediteranskog povezivanja i suradnje praktički su napuštene: zemlje mediteranskog juga i istoka isključivo su zainteresirane i obuzete povezivanjem s EU, a njihova vlastita međusobna razmjena i suradnja potpuno je zanemarena. Pri tome se neravnoteža između mediteranskog sjevera i mediteranskog juga apsolutno povećava: u 1950. godini u zemljama na sjeveru Mediterana živjelo je 2/3 mediteranskog stanovništva; prognoze govore da će 2020. godine biti upravo suprotno. Pritisak nerazvijenog mediteranskog juga na mediteranski sjever praktički je nezaustavljiv. Ukratko, ako se u zemljama srednje i istočne Europe EU barem donekle može osloniti na spremnost i sposobnosti postsocijalističkih društava da se na neki način suoče s vlastitim krizama, u slučaju mediteranskog juga to je teško očekivati.

Postavlja se pitanje, zašto bi uopće srednjoeuropske i istočnoeuropske države bile zainteresirane za mediteransku suradnju? Ove su zemlje međusobno vrlo raznolike, njihovi vlastiti odnosi nisu, nakon raspuštanja Varšavskog pakta, sustavno regulirani, a nakon sloma socijalizma one sve prolaze kroz ozbiljnu transformacijsku i razvojnu krizu čiji su ishodi neizvjesni, ali će zasigurno biti vrlo različiti.

Mediteran je područje na kojem međunarodna suradnja nikada nije bila standardizirana, a vrlo je rijetko bila uspješno organizirana. Kao stjecište različitih utjecaja i raznolikih društava i privreda, Mediteran je uvijek nudio različite moduse suradnje. Nikada ti različiti modusi nisu evoluirali do stvarnih integracijskih procesa, ali su uvijek bili podložni jakim izvanjskim, nemediteranskim utjecajima i regulativi. Intramediteranska suradnja ima slabo razvijene institucionalne okvire. Ukoliko je multilateralna, koncentrirana je na doista neupitne prioritete i zajedničke ciljeve: ekološka zaštita mora, npr. Ipak, čim se radi o “globalnim industrijama”, kakva je npr. turizam, međusobna suradnja pokazuje se izlišnom, konkurentski odnosi se podrazumijevaju, i to putem povezivanja s razvijenim partnerima, tj. multinacionalnim kompanijama ili zainteresiranim državama. Stoga je

suradnja među mediteranskim državama pretežno bilateralna, povremena i podložna velikim oscilacijama. Ta činjenica oslikava polimorfnu strukturu Mediterana, vrlo jasnu i u slučaju Balkana, Bliskog istoka, sjeverne Afrike, ali prepoznatljivu i na području južnoeuropskih mediteranskih zemalja.

Ukoliko Mediteran, usprkos njegovoj izrazitoj polimorfности i razmrvljenosti, ipak tretiramo kao regiju, možemo identificirati dvije osnovne paradigme suradnje:¹¹

a) autonomnu regionalnu suradnju, koja se oslanja na višestruko povezivanje grupa zemalja (npr. balkanskih, bliskoistočnih, i sl.) i koja je uglavnom bila neuspješna odnosno vrlo teško provediva;

b) povremenu, visokospecijaliziranu i vrlo disperziranu suradnju, koja tendira bilateralnosti i koja se čini realističnom.

Međutim, suradnja među samim mediteranskim zemljama vrlo je ograničena i izrazito obilježena nastojanjem manje razvijenih zemalja da se povežu s razvijenima. U takve se okvire nove europske države teško mogu uklopiti. One same reproduciraju “mediteranske sindrome” u uspostavljanju međusobnih odnosa i suradnje, i pretežno su orijentirane prema središtu Europe, a nezainteresirane su za njezinu periferiju, kojoj i same pripadaju. Stoga i u suradnji postsocijalističkih zemalja s mediteranskima prevladavaju bilateralni odnosi, koji ne izražavaju interese za ozbiljnijim i manje deklarativnim, a više interesnim povezivanjem.

Ni same mediteranske zemlje grupu novih europskih država ne identificiraju kao specifičnu cjelinu za koju bi možda mogle imati neki interes. Naprotiv, budući da su neke od novih država mediteranske, njihova međusobna suradnja ima sva obilježja slabo strukturirane, nejasne i parcijalne suradnje. Mediteranske grupacije i same teško mogu identificirati svoje razvojne interese i interese za suradnjom: zemlje Arapske lige, crnomorskog bazena ili Balkana izrazito su orijentirane na razvoj odnosa s “globalnim partnerima”, EU i SAD ponajprije, a nikako ne na sređivanje i unapređivanje međusobnih odnosa.

Tako se još jednom pokazuje da danas suradnja koja kao osnovu za povezivanje ističe pripadnost istom geografskom području, ili povijesnu, kulturnu i civilizacijsku baštinu, nema pravi razlog i prave mogućnosti za razvoj. Jedino što ovakva suradnja može ponuditi jest velika doza fleksibilnosti, neorganiziranosti i neizvjesnosti, što u slučaju zemalja u tranziciji, kao mogućih partnera, nije nevažno. Budući da su izišle iz dosta rigidnog sustava međusobnoga političkog i ekonomskog povezivanja, a proživljavaju fazu intenzivnih sustavnih preobrazbi, ove zemlje mogu cijeniti otvorene tipove suradnje. Stoga nije nevažno da više od 30% ukupnih vanjskoekonomskih transakcija istočno i srednjoeuropskih zemalja teče preko medite-

¹¹Švob-Đokić, Nada, *Regional Disruptions and Regional Cooperation in the Balkans*, IRMO, Zagreb, ožujak 1995., str. 6.

ranskih partnera (u prvom redu Cipra i Malte), jer oni nude fleksibilne uvjete poslovanja.¹² Regionalna suradnja suprotstavlja se autarkiji polurazvijenih zemalja,¹³ koje možda ne žele postati apsolutno ovisne o razvijenoj Europi. Stoga, usprkos svim problemima i nedostacima, mediteranska suradnja ostaje neka vrsta konceptualnog, a ponekad i praktičnog izlaza za zemlje istočne i srednje Europe. One vide područje Mediterana kao mogući nestandardizirani izlaz u svijet, ali ključno pitanje ostaje, nije li taj izlaz zapravo udaljavanje od globalnih standarda i globalnih kretanja? U tom bi svjetlu regionalni hegemon kakav je EU morala preispitati i strategiju pripreme pristupa i strategiju mediteranskog partnerstva prije nego što se na globalnoj razini uspostave dvostruki (ili višestruki) standardi suradnje i razmjene.

¹²U tom kontekstu valja analizirati i ruski kocept “proširenog Mediterana” (Greater Mediterranean), kao koncept koji uključuje “veći broj sudionika u razradu sveobuhvatne strategije poticanja mediteranskog razvoja i sugurnosti”. Vidi: “Statement by Mr. Vadim B. Lukov, Director of the Foreign Policy Planning Directorate, Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation”, at the Mediterranean Crans Montana Forum, Valletta, 14. listopada 1995.

¹³Nichols, Martin — Potter, Henry, “Regional Initiatives in the Former Soviet Bloc: A Review of Multi-country Trade Groups, Environment Innitiatives and Infrastructure Projects”, *Communist Economies and Economic Transformation*, Vol. 6, No 3/1994., str. 316.

Nada Švob-Đokić

*MEDITERRANEAN COOPERATION AND THE POSITION
OF NEW EUROPEAN STATES*

Summary

Mediterranean cooperation is dealt with in the context of the creation of the Euromediterranean zone. European Union has been developing various modes of cooperation with non-member Mediterranean countries by signing Association Agreements or Cooperation Agreements.

The new European states, created after the disintegration of former socialist federations demonstrate interest for the Mediterranean cooperation, though they tend to have different attitudes towards it. Their interest is solely based on the fact that the Mediterranean cooperation has not been standardized and that it has a poorly developed institutional framework. To these countries this enables and facilitates to tune in from time to time, when it suits their purposes. Regarding the role of the new states, the author distinguishes between two types of cooperation: (a) autonomous regional cooperation, which is not beneficial for the new states (e.g. those on the Balkans) and (b) occasional, specialized and dispersed cooperation which might attract the countries of Central and Eastern Europe.